

РЕЦЕНЗИЯ

**на проекта на дисертационен труд за присъждането на научната степен
„доктор на науките“ на д-р Гражина Кацицка на тема:**

„ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧНИ ОСНОВИ НА ФОРМИРАНЕТО НА СИСТЕМАТА ЗА АНТИКРИЗИСНО УПРАВЛЕНИЕ В ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ СЕКТОР В УСЛОВИЯТА НА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА“

Изследването на антикризисното управление е от нарастващо значение в съвременния икономически контекст, където глобалните и локалните икономически кризи стават все по-чести и интензивни. В своя проект на дисертационен труд д-р Гражина Кацицка се фокусира върху проблемите, пред които са изправени предприятията в условия на нестабилност, като предоставя някои инструменти и модели за управление на кризисните процеси. В този смисъл, темата е особено актуална, тъй като много бизнеси и институции изпитват необходимост от ефективни механизми за адаптация и устойчивост в динамичната икономическа среда.

Проектът на представения за рецензиране дисертационен труд е добре структуриран, състои се от увод, пет основни глави и заключение в обем от 445 страници. Те са логично позиционирани една след друга и въвеждат читателя от теорията към практиката в областта на темата на труда. Методологията на труда като цяло е подходящо подбрана за изпълнение на целите на изследването. Авторът използва разнообразни литературни източници (общо 371 на брой) и различни изследователски методи, включително:

- Сравнителен анализ – за оценка на различните подходи към антикризисното управление в международен контекст;

- Икономико-математическо моделиране – за количествена оценка на влиянието на различни кризисни фактори;
- Компаративен анализ на международния опит – за идентифициране на добри практики в антикризисното управление;
- Експертни оценки – за валидиране на предложените теоретични модели;
- Методи на индукция и дедукция – за изграждане на причинно-следствени връзки в развитието на кризисните явления;
- Мониторинг и анализ на риска – за прогнозиране на кризисните тенденции и тяхното въздействие върху предприемаческия сектор.

Предложените от автора модели за антикризисно управление притежават практическа стойност. Те могат да бъдат приложени както на макроикономическо ниво, така и в рамките на отделни предприятия.

Критични бележки и препоръки

Проектът на дисертационен труд притежава висока степен на завършеност. Имам следните **основни препоръки, които дисертантът да отрази преди да се пристъпи към предварително обсъждане на труда в катедрата:**

- Предвид това, че сега сме в 2025 година, е нужно кандидата да актуализира информацията с данни към 2024 година, доколкото това е възможно;
- Целта е твърде обширно формулирана, да се съкрати и фокусира, за да е по-ясна за читателя;
- Хипотезите на изследването да се обмислят отново и да модифицират, така че да съдържат проблемен характер – към момента са констатации на общовалидна информация;
- Помощната хипотеза да отпадне, тъй като не играе реална роля за осветляване на хипотезите;
- Да се открие разликата между антикризисното управление в предприемаческата дейност и това в другите дейности/сектори, тъй като не става ясно кое е характерното от предлагания подход именно за предприемаческата дейност. Това пояснение би могло да стане удачно в рамките на четвъртата глава;

- В дисертацията на няколко места липсва плавен преход между главите, което може да затрудни читателя в проследяването на логиката на изложението, най-вече на следните места:

- **Между втора и трета глава** – В края на втората глава се разглежда ролята на кризисните фактори в предприемаческия сектор, но липсва ясна връзка как тези фактори пряко се отразяват в предложените антикризисни стратегии, разгледани в трета глава. Например, текстът на стр. 237 преминава от обсъждане на организационните структури към стратегически модели без плавен преход или обобщение на предходната глава.

- **Между трета и четвърта глава** – В трета глава се представя модел на антикризисно управление, но в четвърта глава директно се разглеждат примери от практиката, без достатъчно плавен преход, който да свърже теоретичния модел с конкретните казуси. Например, на стр. 316 се обсъжда многостепенен контрол в управлението на кризи, а следващият параграф преминава към прозрачност и ангажираност на служителите без връзка между двете теми.

- **Липса на свързващи изводи** – В края на някои глави липсват обобщаващи изводи, които да подготвят читателя за следващия раздел. Например, в края на стр. 223 се говори за интегрирането на антикризисното управление в стратегическото планиране, но няма преходно обяснение как това ще бъде разгледано в следващата глава.

Затова предлагам да се направи следното:

- Да се добавят преходни параграфи между основните глави, които да обобщават основните изводи и да въвеждат следващата тема.

- Да се включат кратки обобщения в края на всяка глава, за да се подчертае връзката между различните части на изследването.

- Да се изградят логически мостове между теоретичната и емпиричната част, за да се гарантира плавно преминаване между концептуални модели и практически приложения. Тези корекции ще подобрят цялостната четивност и свързаност на дисертацията.

По-долу представям и някои **общи препоръки**, които дисертантът да вземе под внимание за бъдещата си работа по тематиката на труда си:

- Въпреки богатата теоретична основа в представения към моемнта проект на дисертация, липсва детайлен емпиричен анализ, който да подкрепи предложените концепции. Включването на реални данни и конкретни бизнес казуси би повишило убедителността на резултатите.

- Използваната литература е обширна, но преобладават вторични източници. Включването на повече първични изследвания би обогатило дисертацията и би придало по-голяма научна тежест.

- Липсва конкретна методология за измерване на ефективността на предложените антикризисни стратегии. Авторът би могъл да разработи специфични индикатори и критерии за оценка на въздействието на предложените мерки.

- Препоръчително е да се представят анализи от предприемачески структури от конкретни икономически сектори, в които кризисните явления са особено изразени. Това би допринесло за по-прецизно адаптиране на антикризисните стратегии към различни икономически условия;

- Би било полезно да се разгледат повече и по-задълбочено някои интердисциплинарни аспекти на проблематиката, например връзката между антикризисното управление и цифровата трансформация на бизнеса, особено в светлината на навлизането на изкуствения интелект.

7. Заключение

Проектът на дисертационен труд на Гражина Кацицка притежава приносни моменти в областта на антикризисното управление. Авторът идентифицира ключовите фактори, влияещи върху предприемаческия сектор, и предлага иновативни подходи за справяне с кризисните явления. Въпреки някои методологически и структурни слабости, дисертацията има научна и практическа стойност и след отразяване на основните бележки препоръчвам да бъде открита процедура за предварително обсъждане на труда в катедра „Финанси и застраховане“.

Рецензент:

/проф. д. ик. н. В. Желязкова/